

SZÉKELY-UDVARHELY

AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT LAPJA

Megjelen hetenkint kétszer: vasárnap és csütörtökön.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Községek, papok, gazdasági egyleti tagok és községi előjárók egész évre 8 K, tanítók, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják.

Telefon Egy példány 10 fillér. Telefon

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr HINLÉDER FELSI ÁKOS

ÜGYVÉD

SZÉPIROD. FŐMUNKATÁRS: **FÜLEI SZÁNTÓ LAJOS**

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:

Kossuth Lajos utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előfizetések küldendők.

Apróhirdetések szavankint 4 fillér-, vastagabb betűvel 8 fillérért más hirdetések olcsó árszabás szerint. Nyílt-tér sora 1 K.

M. kir. postatakarékpénztári cheque-számla 10,489. szám.

A részeges angolok, norvégek és a magyarok.

Az angolokat sokan vádolják azzal, hogy a világtengerek minden vad állapotban talált szigetei és tartományai együgyű bennlakói között meghonosították a pálinka és más részegítő italok használatát.

Annyi igaz, hogy több évvel ezelőtt a londoni Times, a világ legnagyobb lapja, egy angol magasrangú herceget is keményen leckéztetett a dorbézolásaiért nyíltan a világ előtt, perbefogás nélkül.

Olvassuk, hogy Angliában nagyon el van terjedve a részegeskedés nemcsak a munkás polgári, hanem a felsőbb osztályokban, sőt az asszonyok között is és hogy e tekintetben csak a muszkák haladják meg őket.

Két évvel ezelőtt lépett életbe egy angol törvény az *iszákosság ellen*, mely szigorú intézkedéseket tartalmaz annak elfojtására; habár falán sehol sem akkora terjedelmű a személyes szabadság mint ott, törvény által védve.

E törvény szerint a rendőrségnek joga és kötelessége személyválogatás nélkül minden olyan embert elfogni, aki részességében illetlenül viselkedik vagy lármát üt és mindenkit, a ki egymaga már nem tud tovább menni az utcán, másnap pedig — mert többnyire este iszszák le magukat az emberek — a rendőrbíró eleibe állítani, aki az illetőt kevés pénzbüntetésre ítéli vagy megfeddi. Ha a részeg ember olyan, akire 7 éven aluli gyermekek gondozása van bízva, ez 40 korona birságot fizet vagy 1 hónapi kényszermunkára ítéli kenyéren és vizen. Akit egy évben háromszornál többször büntettek meg iszákosság miatt, annak a nevét a *fekete könyvbe* írják, ami annyit jelent, hogy 3 éven át nem szabad vendéglőbe, vagy egyesületi olyan helyiségbe mennie, ahol szeszes italt mérnek, mert ha csak megkísérli is azt vásárolni, vagy a kináltat elfogadni, már 20 korona pénzbírságot kap s ha másodszer is megkísérli, fogházba kerül.

Ha a vendéglős szeszes italt ad olyannak, kinek neve a rendőrségi feketekönyvben diszeleg, 240 korona birságot fizet s ismétlődés esetén ez fokozatosan emelkedik.

E törvény az iszákosságot a házas felek között *súlyos kegyetlenségnek* nyilvánítja s feljogosítja a feleséget az olyan férj elhagyására, kit a fekete könyv iszákosnak mond, a nélkül, hogy házastársi jogairól lemondjon, de viszont a férjet is felmenti hasonló feleséggel szemben.

Ez angol törvény rövid ismeretével kapcsolatosan kényszerülve vagyunk kimondani, hogy a körülmények e tekintetben nálunk is nagyon elszomorító városokon és falukon egyformán. Innen tőlünk sem kell iszákos férfiert vagy asszonyért Angliába vagy Muszkaországba menni. Van itt bőven mind a két fajta.

Azt is kifejezzük, hogy egy a részegeskedés elleni szigorú törvény hozzánk is kellene akár megyei szabályrendelet útján, akár az országgyűlésből. Semmiféle törvényt nem lehetne jobban megokolni, mint ezt. Felette sok család hálásan megköszönné, ha valamely város- vagy törvényhatóságnak elég lelki ereje és bátorsága lenne e tárgyban az országgyűléshez erélyesen felírni.

Tudtunkkal az angol hivatalnokok fizetésének semmi részét sem veszi ki a törvény a foglalás alól, ott tehát köteles fizetni az olyan ember is, aki állami fizetést huz. Mig nálunk egy nagy rész megissza vagy elkártyázza annak az 1600 koronának nagy részét is, mit a törvény biztosít s így nem fizet ruháért, élelmi cikkekért. Egy nagy osztálynak a fizetése nem is haladja meg az 1600 koronát, tehát egész életében sem tartozik fizetni. Így árusok és más hitelezők sok kárt szenvedhetnek és szenvednek is. A csalásra, a lelkiismeret eltágitására bő alkalom van adva éppen azoknak, kik a nép élére vannak állítva. Az erkölcsi állapotok rohamos esésének egyik oka ebben van. Az iszákossági törvény a kormány kezében hatalmas eszköz lenne arra, hogy legalább az ő alkalmazottait kijózanítsa s véget vessen annak a sok botránynak, ami falukon is több helyt fordul elő a kisebb alkalmazottak között is.

A mi falusi és városi kocsmárosaink egy része amily előzékenyen fogadja a józanon belépő vendéget, épen olyan ellenességévé válik később, mikor már sokat ivott. Kínálja kávéval, tea-

val, újra hamisított itallal. Többszörös számlát csinál s ha veszi észre, hogy a zseb tovább is állja, nem engedi el addig az önkivületi embert, míg minden pénze ott nem marad. Akkor pedig *kieszközi* az utcára és lecacagja, vagy pedig az ott leskelődő kártyamesterekkel egyet-értőleg játékba vonja; az áldozat terhére tovább foly a közös ivás és játék az utolsó fillérig. Sok előkelő állású ember esett már el így, sok vásárost kopasztottak meg kocsmában így. És ezek a lelketlen rablók virilisek városokon és falukon, tekintélyes köpenyben!

Semmit érő az a mondás, hogy ne menjen oda s nem kopasztják meg, mert az ember gyenge, még józanon is alig bír hajlamaival és szenvedélyeivel. Minél több a szabad tó és mocsár, annál több a béka. Ifjak és családos emberek érdeke drágább a kimérők érdekénél. Védelmet érdemelnek. Hiányos rendeletek nem segítenek a bajon. Törvény kell és szigorú végrehajtás másíthatatlan zárórákkal urakra és közemberekre nézve kocsmákban, kaszinókban fenn és alatt. Az angol törvény ezt célozza.

Emez angol törvény szószólói Norvégország példájára hivatkoznak, ahol még szigorubb intézkedésekkel csaknem teljesen megszüntették a pálinkaivást. Ott az 1894. évi törvényt egy 1897-beli rendelet egészíti ki. E szerint ott a pálinkát 250 liternél kisebb mennyiségben kizárólag csak a „Szamlag” nevű emberbaráti egyesületek árusíthatják, de a jövedelem nem az egyesületé, hanem az államé és így senkinek sem érdeke az, hogy a nép pálinkát igyék. Poharankint vagy decinkint mérni nem szabad. Gyógyszertárakban csak orvosi rendelvényre lehet szeszt kapni.

Büntető törvényünk egy novellája szerint büntett elkövetésénél a részeg állapot nem enyhítő, hanem éppen súlyosító körülmény; a feleség kérésére a törvényszék a részeg embert gondnokság alá helyezheti s mint ilyen dologházba vagy fegyházba küldheti.

Norvégországban 1816-tól 1840-ig egy személyre évenként 8 liter pálinka esett. Ez a mennyiség 1896—98-ban 1.1 tized literre esett. Nálunk az átlagos pálinkafogyasztás most is annyi,

mint Norvégországban a betiltó törvények előtt.

Ébredj pálinkás álmaidból, ébredj Árpád fia! Északon feljött a nap; itt messze délkeleten is fel kell jönni-e s hazánknak felvirradnia!...

Hogy lesz-e nálunk valaha ilyen törvény, azt bajos megmondani. Addig valószínűleg töprenghetnek még eleget azok, kik a közromlás közvetlen tanui.

Józan Elek.

A politikai helyzetről.

* **A király köpenyével** takaróznak a magyar delegátus urak. Azt mondják, hogy a király öreg ember, nem szereti az új arcokat; azért várnak Goluchowski Agenor külügyminiszter — a magyar nemzet ellen 11 év óta hol nyíltan, hol bujkálva intrikáló Lucifer — menesztésével. Fejérváry—Kristóffyék is mindig a király köpenyegé alá bujtak, valahányszor ilyen és ehhez hasonló mulasztásokat követtek el — a nemzet rovására. Vajjon a delegátusok érzik-e a felelősség retentő súlyát, mely ezért reájuk nehezedik?...

* **Ismét Gotterhalte.** Azt gondoltuk mostanában, hogy a Rákóczi-induló és Kossuth-nóta immár teljesen kiszorította hazánkból az annyira gyűlölt osztrák-hangot. Urnapján Nagyváradon azonban ismét kísértett a Szent-László templomban tartott istenitiszteleten. Mikor a szentséget felmutatták, a katonai zenekar a Gotterhaltera zendített rá. Erre azonban válaszul éles füttyök sivitottak, akár a volt megyefőnökök installációján. A vezénylő századosnak annyira tetszett a jó érzésű emberekre kinos botrány, hogy harmadszor is eljátszatta a gyűlölt himnuszot, mire az izgalom csak fokozódott és heves kifakadások történtek. Így lett a lélekemelő istenitiszteleten kárhozatot hozó botrány, amelyre senkinek sem volt szüksége. Mikor lesz vége a polgárság folytonos boszantásának Magyarországon?

* **A magyar zászlót** Bécsben, a velünk nemcsak „barátságos labon” élő, hanem szoros szövetségben levő hatalmasság fővárosában — egész sereg gyalogos és lovasrendőrnek kell őriznie, nehogy a Lueger-Hundok a Magyar Házról lerádják. Miért is vitték oda a magyar zászlót? Minek is mennek oda a magyar delegátusok, ahol csak kényszerűségből, önhaszonlesésből türik, de nem kedvelik őket... Perszonál-unió, jöjjön el a te országod!

* **Mire utasították a külügyminisztert?** A delegációban megkezdett, bizalmatlansággal ostromozott Goluchowszkit, Sághy Gyula indítványára utasították, hogy ezután minden követségi és konzulátusi épületen, illetve hivatalos helyiségen az osztrák címer mellett egyenlő nagyságu magyar címer helyeztessék el s az osztrákkal együtt a magyar zászló is mindenkor kitűzessék. Az összes konzulátusok, követségek a magyar törvények hiteles magyar szövegű példányaival elláttassanak. Külügyminiszteriumban, követségeknél és konzulátusoknál az osztrákkal egyenlő számu magyar alkalmazottak legyenek és magyar honos felekekhez magyarul beszéljenek és írjanak. Hivatalos átiratokat úgy a magyar miniszterelnökhöz, mint az összes hatóságokhoz a magyar állam nyelvén intézzenek. Szép, szép ez az utasítás, csak aztán fogantja is legyen. Hát eddig miért nem respektálta Agenor ur a magyar állam ebbeli jogait s hogy nem tette, minő büntetésben részesült? El kellett volna csapni ezt az osztrák hübérest. Hiszen a kutyából úgy sem lesz szalonna.

Magyar nemzeti érdek a székely-kérdésben.

A székely vasutak Kolozsvárról Marosvásárhelyre, Székelyudvarhelyre, Sepsiszentgyörgyre, onnan pedig a magyarbodzai vámon át Buzeura s az ottan már kiépített román vasutakon a constancai tengeri kikötőbe irányítandók.

Ez ellen katonai körökben stratégiai szempontok ürügye alatt a székely vasutak fölösleges voltának bizonyítására felhozzák, hogy most is igen sok a székely vasut; ezért egyik sem fizeti ki magát. Pedig ennek az az oka, hogy valamennyi zsákutcában végződik. Csak kapcsolatba kell azokat hozni a constancai kikötővel és kitűnően fognak jövedelmezni. Azon állítanak, hogy a székely vasutak tönkre tennék az államvasutakat, van egy igen biztos ellenszere: ne engedjük azt nyereszkes vállalatoknak át, hanem építse fel a

magyar állam s ha valamennyi vasut az állam kezében van, az egyik vonalon mutatkozó deficitet a másik vonalnak nagyobb jövedelme mindenkor fedezni fogja.

Ezen józan számítást nem cáfolja meg azon eszme hangoztatása, hogy a szász és székely városok egyesítése által, Kolozsvár példájára, a szászok, mint Magyarország polgárai természetes uton megmagyarosíthatók volnának, mert ha meg van bennük ezen jó szándék, a mit a magyarság sok dédelgetésük viszonzása fejében megérdemelne: a székely vasutak kiépítésével a mostani egyedüli világpiac Bukarest helyett a Constancai tengeri kikötő a szászoknak is megnyitván, ezen előny megmagyarosításukat nem gátolná meg.

Azonban nagy hátrányára szolgálna a székelységnek, ha a székely vasutak felesleges voltának hamis jelszavát elfogadnák s összes közgazdasági érdekeink alárendeltetnének.

Ezen megcáfolhatatlan okokból ellenoznünk kell azon tervet, hogy Kolozsvár, Marosvásárhely, Székelyudvarhely, Csikszereda, Sepsiszentgyörgy közvetlen összeköttetést ne nyerjenek, hanem ennek kijátszására Marostordamegye székhelye: Szászrégenbe; Udvarhelymegye székhelye: Segesvárra és Háromszékmege székhelye: Brassóba áthelyeztetvén, ezek magyarosítottassanak meg.

Figyelemmel kell kísérnünk ezen eszme megvalósítására megindított nagymértékű akciót; különösen Udvarhely egész nyíltan meg kell hogy akadályozza azt, hogy a székelység közepe a vasut áldásaitól örökre meg legyen fosztva.

Az országgyűlés képviselőinek kötelessége egymást felvilágosítani, hogy milyen csapás volna a székelységre nézve, ha a székely vasutak első vonalszakaszát Kolozsvárról Marosvásárhelyre, nem a magyar állam építené ki, hanem engedélyeztetnék előbb a vasutépítés Kolozsvárról Szászrégenbe, a Piufits-féle vállalkozóknak, kiknek ezen vonalra az előmunkálati engedély már meg van

adva; mert ezen esetben csakugyan fölöslegessé válna a Kolozsvár és Marosvásárhely közötti közvetlen vasuti összeköttetés.

Az egész székelységet tönkre tevő ezen első vereség folytatást fog nyerni a székely kersekedelmi és iparkamara azon diadalával (?), hogy a székely vasutat ne építse ki az állam Marosvásárhelyről Udvarhelyre székely községeken keresztül, mert nincs pénzünk, hanem engedélyeztessék egy alakulófélben levő nyereszkes vállalatnak nagy sürgősen a vasutnak folytatólagos kiépítése Marosvásárhelyről közvetlenül Segesvárra s ezen társulattól vegye át ezen vasutat is a magyar állam.

(Folyt. köv.)

Borszéki Soma.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Kossuth Ferenc a tisztviselőért.** Az állami tisztviselők szolgálati viszonyának egyik legsúlyosabb része a fegyelmi ügy rendezetlensége, illetve olyan szabályozása, amely minden jogérzettel ellenkezik. A fegyelmi ügy, mely egész a hivatalvesztés büntetéséig terjed, sokkal súlyosabb ma a tisztviselőkre, mint a katonai büntető bíraskodás. A tisztviselő teljesen ki van szolgáltatva az önkénynek és véletlennek. Kihallgatják egyszer és azzal vége van saját ügyére való minden befolyásának. A tárgyalásnál nem lehet jelen, védelme nem lehet, sőt a miniszteriumok központjában működő fegyelmi bíróság, amely végső foku lenne, nem is bír meghatározott számu taggal, teljesen a véletlentől függ összealkotása, attól tudniillik, hogy hány osztályfőnök van éppen otthon. Az osztályfőnökök ugyanis ennek a bizottságnak valamennyien tagjai. E mellett ez a fegyelmi bíróság nem is hoz végérvényes ítéletet, hanem ítélete csak vélemény, amely fölött a miniszter szabadon határoz. Ezen állapot tarthatatlanságára mutatott rá legujabban Kossuth Ferenc kereskedelmi miniszter, aki addig is, míg az állami tisztviselők szolgálati praktikája törvényhozásilag megállapítva lesz, kezdeményzőleg lépett fel ab-

ban az irányban, hogy legalább közigazgatásilag szabályoztassék a fegyelmi ügy még pedig az összes állami tisztviselőkre nézve egyszerre és egyöntetűen. Javaslata szerint a fegyelmi eljárásba a képviselletesi jog lenne behozandó, a tárgyaláson a vizsgálat alatt levő tisztviselő és védője is jelen lehet, a fegyelmi bíróságok pedig, amelyek e célra külön alakítandók lennének, végérvényes határozatot hoznak. Szóval a tisztviselők fegyelmi eljárásának ügyet modern alapokra kívánja fektetni. A bizottság tagjai pártatlanságuk lehető biztosítására a javaslat szerint esküt fognak tenni.

— **Dr Zonda Gergely.** A kolozsvári tudomány egyetemen Zonda Gergely jogszigorlót, Zonda József vármegyénk törvényhatósági m. kir. főállatorvosának testvéröccsét folyó hó 16-án avatták fel az államtudományok Doctorává.

— **Oltáregyesületi kiállítás.** A helybeli Oltáregyesület nagyszabásu kiállítást rendez e hó 22-ikén (péntek) d. u. 6 órától kezdődőleg folyó hó 26-ikán (kedden) este 8 óráig városunkban, a Frölich-féle ház földszinti termében. A kiállítás megtekintése diamentes, önkéntes adományokat azonban a kiállítás céljaira köszönettel fogad a rendezőség. A kiállítás helyisége naponként délelőtt 9 órától este 8-ig nyitva lesz s ezen idő alatt bárki megtekintheti. A fillérek és koronák, melyeket nagy lelkesedéssel áldozott a nemesszivü közönség, jó lelkek szorgalmas munkája folytán szép emléktárgyakká, templomi szerelvényekké vannak átvarázsolva. Most sokak adományaival együtt az egész gyűjteményt kiállítja az oltáregyesületi kiállítás rendezősége és meghívja az érdeklődőket és adakozókat, hogy tekintsék meg, mire lettek a begyűlt adományok fordítva. Pénteken Jézus legszentebb szive ünepén 9 órakor szentmise, d. u. 5 órakor vecsernye és szentbeszéd fog tartatni a ferencrendiek templomában, a kiállítás azután lesz megnyitva. Vasárnap délelőtt 9 órakor predikáció

A „SZEKELY-UDVARHELY” TÁRCÁJA.

A székelyek reáltörténete 1562—1691-ig.

Írta: Connert János, ford. Balásy Dénes.
(39. folytatás.)

A fejedelem egyik 1606 nov. 13-iki leveléből kitetszik, hogy a nemesek éppen nem voltak ártatlanok a szabadosok demoralizálásában. A szabadosok erősen panaszkodnak, hogy őket a nemesek erővel teszik jobbágygá, e miatt néhány székben 6 zászló, a többiben még sokkal több zászló üresen áll egészen. A fejedelem kijelenti a székely generálisnak, hogy ő a székelyeket szabadságaikban védelmezni akarja.⁹⁴

1606 dec. 29-én maga a nemzetgyűlés is Udvarhelyt foglalokozik ezzel az ügygel. Elhatározza t. i., hogy a szabadosok ne kössék le magukat jobbágyoknak, mert ő felsége megóvja őket szabadságaikban; azok, akik egy kevés zabért, pénzért, élelemért lekötötték magukat, jöllehet hadi szolgálatra alkalmasok volnának, váltsák ki magukat, és azok, akiknek ők jobbágyai lettek, tartoznak szabadon bocsátani; s ha ezt a földesurak nem akarnák tenni, ki kell a kezeik közül szabadítani, kivéve, ha valamely halálos büntetést vagy erőszakos cselekedetet követtek volna el.⁹⁵ Könnyű volt ekként Katót táncba vinni, mikor

neki is kedve volt. A családság, a dolur, a rosszhiszeműség, egyik részről sem vitatható el. A nemesség kihasználta a szegénység gazdasági nyomorúságát és egy darab kenyérért jobbágyot csinált a szabadból; a jobb módúak pedig jobbágyok lettek, hogy így a katonáskodás alól felszabaduljanak. Hogy a teljesen elszegényült nem volt képes részt venni oly hadjáratokban, melyek Magyarország nyugati határáig terjedtek, sem pedig a saját költségén puskát s egyéb szerszámot nem tudott megszerezni, az könnyen megérthető. A jobbágyok annál könnyebbnek látszott előtte, mert 1601 óta a székely jobbágyok semmiféle rendes adót nem fizettek s így tényleg jobb dolguk volt, mint a szabad székelynek. Aztán még a gyalogszatok ruházata sem volt olcsó; nem volt szabad bocsorban járni s vörös egyenruhát kellett szerezniük, mint a darabontoknak.⁹⁶ Ily körülmények közt az udvarhelyi nemzetgyűlés csak olyanok szabadon bocsátását követelte, a kik hadi szolgálatra képesek. Ezzel természetesen eltűrt a teljes szegényeknek a további maradvást a jobbágyágban s így a bajokat gyökeresen meg nem is orvosolhatta, miért aztán azok tovább is harapódtak.

Az 1607 jun. 10—24-iki országgyűlés Kolozsvárt, Rákóczi Ferenc

alatt, a törvényesség bélyegét ütötte ezekre a bajokra, miközben biztosította a székely nemességnek örökös jöszágain és ősbajbágyain kívül a fejekötött jobbágyokat is.⁹⁷ E szempontból tekintve a dolgot még Báthori Gábor is vonakodott e mindinkább terjedő társadalmi betegség kikurálásától. 1608 szeptemberben panaszkodik a fejedelem az országgyűlésen, hogy sok székely azzal menekül az ország szolgálatától, hogy beáll jobbágyoknak. Határozatuk azért, hogy a székely generális járja be az országot és a hol ilyen jobbágyokat talál, eressze szabadon. Aki másodsor is beáll jobbágyoknak, halálbüntetéssel lakoljon.⁹⁸ 1609 jul. 20-ról egy kiváltságlevél, mint országgyűlési végzést említi azt, mely szerint egy bizottság (comissió) a Székelyföldön azokat, akik önként vagy halálbüntetés félelméből jobbágyágba álltak, immár kinyomozta, hogy őket a fiskus kezébe adja. E szerint hát az efajta szabadosokkal kezdtek keményen elbánni s őket kincstári jobbágyokká tették, hogy ily módon az ország legalább valami hasznukat vegye.

Afentemlitett kiváltságlevélben ilyen kincstári jobbágyokat adományoz ezuttal a fejedelem Balásy Mihálynak és egy második levelében neki adja pótlólag még a jus regium királyi jogot is. Ezzel, mint 1601

előtt, megkezdődnek megint az adományozások. 1601 és 1609 között a fejedelmek egyetlen székelyt sem adományoznak el jobbágyul, mert alkalmasint nem volt már több. Jellemző, hogy ez az adomány azon feltétel alatt történik, hogy az illető jobbágyok fizessék az adót.¹⁰¹ És hogy az erre vonatkozó országgyűlési végzés tényleg végrehajtott, kétségtelenül látjuk abból, hogy 1614-ből az udvarhelyszéki hadi szemle listában 189 kincstári jobbágy van felvéve, de hogy ezek nem voltak mind államiak. abból következtetjük, hogy akkor ott 258 jobbágy volt, akik eme végzés előtt és 347, akik e végzés után jutottak magán tulajdonba, összesen tehát 605 jobbágy, aki 1601 után lett azzá. A szabadosok rendje emez idő közepette igen megapadt. 1602-ben Udvarhelyszékben Básta listája szerint 2871 szabad családfő volt, de már 1614-ben Bethlen Gábor alatt 4430 családfő, tehát majdnem a felével több, de 1627-ben megint csak 3452 családfő van. Báthori Gábor többeket emel megint magasabb rendbe.¹⁰¹ A statisztikai adatok eme ingatag megbízhatlansága nagy kárára a történetírásnak, részint a tisztviselők tanulatlanságának, részint a szokásos és elhanyagolt rováspálcáknak tulajdonítandó.

(Folyt. köv.)

— **Páll Balázs**, a kőrispataki ev. ref. egyházközségnek 61 éven át volt páratlan buzgósága és hű lelkipásztora, életének 91-ik, boldog házasságának 60 ik évében, egyheti kinos szenvedés után folyó hó 18-án elhalt Kőrispatakon. Temetése tegnap d. e. 10 órakor általános részvét mellett történt meg Halálát felesége szül. Nagy Anna, gyermekei: Páll Károly marosvásárhelyi koll. tanár és neje Orbán Etelka, Páll Lajos bözödi pap és neje Végh Róza, valamint számos unokája és dédunokája gyászolja.

— **A gabonarakár épülete.** Az Országos Központi Hitelszövetkezet, a székelyföldi miniszteri kirendeltség, illetve az állam támogatásával a helybeli vasutállomáshoz gabonarakárt állít fel s azt a helybeli Ipari és Gazdasági Hitelszövetkezet fogja kezelni. Az erre szolgáló helyiség megépítésére nyilvános pályázat volt hirdetve. Pályáztak: Fekete Beniamin 18,597 K 04 fillér, Haberstumpf Károly 16,007 K 79 fillér, Kelemen György 18946 K 67 fillér és Vladár Ferenc 16,948 K 68 fillér végösszeggel. A pályázatok fölött az Országos Központi Hitelszövetkezet igazgató sága olyképen döntött, hogy mint a legolcsóbb ajánlattevővel: Haberstumpf Károly építómesterrel fogja a szerződést megkötni.

— **Az irgalmas-rendi nővérek** vezetése alatt álló helybeli róm. kath. leánynevelő és tanintézetben az évről-évre tartott vizsgálatok tegnap kezdődtek meg. Ma (csütörtökön) folytatódnak és holnap (pénteken) befejezést nyernek. Holnap délután lesz a legkedvezőbb vizsga: az előkészítőöké. E hó 23-án (szombaton) d. e. 10 órakor az évről-évre tartott ünnepélyt tartják meg a következő gazdag műsorral: „Ouverture“ Kéler B.-től 8 kézre zongorán játszik Bagossy O. és Amberboy A., Walter L. és Keresztes A. „Der lustige Max“ Langerstädt E.-től. 4 kézre játszik Gaál I. és Bagossy O. „Hóni üdvözet“ Brenecke P.-től. 4 kézre játszik Bagossy V. és Jakab M. „Terzen polka“ Behr F.-től. Zongorán játszik Amberboy A., cimbalmon kíséri Orbán I. „Melyiket?“ Váradi A.-től. Szavalja Czikmántory M. „Sohaj“ Tóth J.-től. Éneklő a növendékek kara. „Trio“ Juhász A.-től. 6 kézre játszik Jakab M., Balázs I. és Trattner E. „Rondolette“ Kirchner E.-től. 4 kézre játszik Csicsmányi G. és Loótz A. „Aranyhalacska“ Behr F.-től. 4 kézre játszik Betegh Erzsébet és Keresztes Antónia. „Népdalok“ Dankó P.-től. Cimbalmon 4 kézre játszik Imreh M. és Tolán I. „Mi a haza?“ Ábrányi E.-től. Szavalja: Reiner J. „Az erdőben“ Gaál F.-től. 4 kézre játszik: Gaál M. és Koronky G. „Alkony“ Kuchen V.-től. Éneklő a növendékek kara. „Rózsabimbók“ Hummel E.-től. 4 kézre játszik Fodor I. és Keresztes Antónia. „Népdalok“ Krudy A.-től. Cimbalmon 6 kézre játszik Imreh M., Gaál R. és Katona V. „Csalogány“ magyar ábránd. Lányi E.-től. Játsza Paschek M. „Szavaló próba“ monolog. Előadja Baka E. „Gavotte“ Krell E.-től. 4 kézre játszik: Reiner J. és Loótz A. „Amusement tirolien“ Oesten F.-től. 6 kézre játszik Janicsék M., Koronky G. és Macskássy I. „Estidál“ Möhring N.-től. Éneklő a növendékek kara. „Coelli bucsu“ melodrá-

ma Endrődi S.-től. Szavalja Paál M., zongorán kíséri Bagossy O. „Kurucnóták“ Horváth G.-től. 4 kézre játszik Paschek M. és Walter L. „Le tourbillon“ Gutmann A.-től. 2 zongorán játszik Bagossy O. és tanítónője.

— **Eljegyzés.** Kapeza Balázs kereskedő a napokban eljegyezte Szabó Idát Nagyborosnyón.

— **Románia világkiállítása és a székelyek.** Károly király uralkodásának 40-ik és királylány koronázásának negyedszázados évfordulóját ünnepli a szomszéd önálló állam: Románia, mely bölcs uralkodója alatt meglepő haladást ért el a kultúra és közgazdaság terén. E haladás egy nemzeti kiállítás keretében nyer bemutatást. A kiállításban több kultúr nemzettel együtt részt vesz Magyarország is, s ezzel megvan adva a jogcím arra, hogy a szomszedság ünnepén mi is részt vegyünk. Egyrészt innen magyarázható az az érdeklődés, mely most a magyar társadalom részéről fokozottabb mértékben irányul Románia felé. A magyar társadalmat egyéb okok is vonzák e kiállítás megtekintésére. Tudvalevőleg a székelyeknek nagy részük van Románia kisiparának megteremtésében s a román kiállításban sok a magyar kiállító. Közgazdasági érdekeink ápolása is sarkal arra, hogy Románia ipari termelését és szükségait közelről megismerjük. De ezektől eltekintve köteles udvariasságot kell gyakoroljunk azzal, hogy szomszédaink nevezetes ünnepén részt veszünk. Marosvásárhelyt, mint közöltük volt Dr. Sebess Dénes országgyűlési képviselő indítványára, az ő elnöksége alatt bizottság alakult egy kirándulás szervezésére. A magyar társaság július 6-án gyűl össze Brassóban és másnap indul Bukarestbe. A bizottság a kedvezményes utazást, a kalauzólást és mérsékelt áru elszállítását, étkezést stb. biztosítja. De az ellátásra nem vállalkozik. Mindenki a maga igénye szerint élhet. Predeal—Bukarest és vissza gyorsvonaton: I. oszt. 16 frank 35 bán II. oszt. 11 frank 75 b, személyvonaton: I. oszt. 13.60. II. oszt. 9.80 (1 kor. 1 frank 6 bán.) A nagyobb romániai körut mindent beleszámítva mintegy 200—300 koronába kerül. Bukarestben, Braillában és Galaczon a kirándulók fogadására és kalauzolására külön bizottságok alakultak. Egyébként a társasággal utaznak Sebess Dénes elnök, László Gyula titkár és a rendező bizottság összes tagjai. A kirándulásban a következő magyar országgyűlési képviselők vesznek részt: Barabás Béla, Lengyel Zoltán, Sebess Dénes, Molnár Jenő, Tutsek Sándor, Héderváry Lehel, Zakariás János, Ferenczy Géza, Polónyi Dezső, Györgypál Domokos, Nagy György, Sümegi Vilmos, Leszkay Gyula, Bedőházi János és Török Ferenc. A jelentkezők száma már most meghaladja a 100-at. Az esetben, ha a kirándulók oly tömegben lennének, hogy a rendes vonatokkal nem utazhatnak, Brassótól Bukarestig külön vonat áll rendelkezésre. Utlevélről nem kell gondoskodni. Utlevelet azok váltanak, akik Konstancából Konstantinápolyba, vagy Galacsról Oroszországba akarnak rándulni.

— **A hazáért.** Igen szép hazafias költemények. Irta Hegyi István, lapunk munkatársa. Kiadta a hajduböszörményi székely diákokthon bizottság. Ára 1 korona. Kapható a »Székely-Udvarhely« kiadóhivatalában.

— **Dal- és zeneestély.** A székelykereszturvidéki unitárius lelkész köré hó 27-én Székelykeresztúron, a Bálint Dániel nagytermében, az ottani unitárius templom továbbépítése javára táncmulatsággal egybekötött dal- és zeneestélyt rendez, amelyen Balog Jancsi kolozsvári zenekara játszik. Derzsi Zoltán, Sándor Ilonka, Kiss Sándor, valamint a szentábrahámiai iskolás növendékek Tóth Vilmos vezetése mellett énekelnek. Zongorán Sándor Ella és Végler Gyula zenetanár kísérik. Fekete József szaval, ifj. Sándor János hegedül és Veress György melodramát ad elő zongora és a tanítóképző IV. éves növendékeinek énekkarra kíséretével. A 67-es rendező bizottság elén Sándor János elnök, Deák Miklós és Dr. Elekes Dénes alelnökök, Kovács Lajos és ifj. Sándor János titkárok, valamint Pap Mózes pénztárnok áll.

— **A gazdasági munkás- és cseléd-lakások egészségi viszonyainak javítása** céljából a belügyminiszter körrendeletet küldött valamennyi vármegyei és városi törvényhatóságokhoz, mely szerint a törvényhatóságokat minden rendelkezésre álló eszköz felhasználására utasítja, s kötelességükévé teszi, hogy minden nemű családi és laktanyaszerű munkálakások javításáról saját hatáskörükben gondoskodjanak. Országszerte e rendeletek még nem találta a kívánatos visszhangra; a cselédlakáviszonyok igen sok helyen nem felelnek meg a közegészségi és közérkölciségi követelményeknek. Hazánk tételes törvényei kötelezik a munkaadót, hogy a szolgálati viszonyban állók és hozzátartozóik egészsége ne legyen állandóan veszélyeztetve meg nem felelő lakóhelyekben tartózkodás által. Minden egyes családdal bíró, állandóan alkalmazott részére legalább egy egyszobás, ablakos, egészséges lakás biztosított. A törvényhatóságokra bizza, hogy ezen elvi követelvény életbeletetését a méltányosság szemmel tartása mellett a lehető leg-rövidebb s legfeljebb tíz évre terjedő határidőhöz köthesse. Felhívja a törvényhatóságokat, hogy az előadottak nyomán szabályrendelettel bírnának, annak a jelzett követelmények szellemében átdolgozása iránt rendelkezzenek. Felhívja továbbá őket, hogy az alárendelt hatóságokat általában a lakáségségügy terén tapasztalható rendellenes állapotok megszüntetésére és szigorú felügyeletre a legerélyesebben utasítsák.

— **Vizsgai jutalomkönyvek, ajánlétkönyvek, valamint hólyagpapír befőttes üvegek légmentes lekötésére.** Szász—Vaday-féle tananyagbeosztás kézi könyve, ugyszintén »Hermándol« closetpapír 1 K-ás, 50 és 10 filléres csomagokban pontos kiszolgálás mellett Betegh Pál és Társa könyv-, zenemű-, papír-, író- és rajzszertáru kereskedésében Székelyudvarhelyt Kossuth-utca 31. sz. alatt kapható.

— **A hasznos madarak nemzetközi védelme.** Hosszas vajudás után végre létrejött a hasznos madarak védelmére vonatkozó nemzetközi egyezmény s nálunk mint a folyó évi I. törvénycikk van becikkelyezve és kihirdetve. Ezt az egyezményt még Darányi Ignác vette munkába első minisztersége idején, de létre csak később jött, annyi huza-vona után, hogy ennek külön érdekes története van. Az egyezményhez Olaszország, melynek egyes részein a sok apró énekes madár néptáplálék, nem járult hozzá. Elfogadták: Németország, Belgium, Spanyolország, Franciaország, Görögország, Luxemburg, Monako, Portugália, Svájc, Ausztria, Magyarország. Ebben a dologban az a nevezetes és külön feljegyzésre méltó, hogy a madárvédelem terén, hála Herman Ottó és tudós munkáscsapata fáradozásának, világszerte elismert tudásának, hazánk mindig vezérszerepet vitt. A hasznos madarak nemzetközi védelme jórészt annak a munkálkodásnak köszönheti a létrejöttét, amelyet az Ornithologiai Középpont, ez a színmagyar és igazán előkelő tudományos intézet fejtett ki és folytat most is.

— **A legrégebb kortól kezdve** legjobb szer az örökéletet ifjúságot fentartani a víz volt. Naponkénti ledörzsölések, vagy langyos fürdők alakjában üdíti a testet és fentartja az egészséget. Nagyon ajánlatos a napi mosdáshoz 1—2 evőkanál Sarg-toilette-glicerint a vízbe tenni. Sarg-glicerint-pipereszer élelénkítőleg hat és nagy glicerintartalmánál fogva a száraz és durva bőrt puhítani és gyengéddé teszi. Különösen ajánlatos durva és fölrepedezett kéznek az Adoucine, mely megakadályozza, hogy zord időben és gyakori kézmosásnál kiütések támadjanak, melyek könnyen fájdalmasak és kellemetlenek lehetnek.

— **Országos kirakóvásárok június havában** a következő helységeken és napokon lesznek:

21. Brassó
22. Alsórákos, Alvincz, Csikkarczfalva, Görcsön, Kisselyk, Makfalva, Páncélesch, Segesvár, Somkerék, Torda.
25. Hadad.
26. Gerend, Oláhlápos.
27. Maroskeze, Sepsiszentgyörgy, Szerdahely, Szinye, Teke.
28. Kápolnásfalva.
29. Hosszufalu, Magyargyerőmonostor, Sajóudvarhely, Szilágysomlyó, Zabola.
30. Bonczhida, Csikszépvíz, Nagydisznód, Óradna.

— **Kossuth-utca 31-ik szám.** Betegh Pál és Társa könyvnyomató és könyvkötő intézetét **folyó évi április hó 24-től kezdve** Kossuth-utca 31. szám alá, a m. kir. postahivatallal átellenben levő saját házába helyezte át.

Az adó tartozások.

Az 1905. évet megelőző időből eredő tartozásokra halasztás csak oly esetben adható, midőn ezt az adózó helyzete mellőzhetetlenné teszi; hasonlóképp a törvényben meghatározott eseteken kívül a kamatok általában csak akkor engedhetők el, ha azok fenntartása az adózó fizetési képességét befolyásolná. Ily esetekben azonban ugy a halasztás, valamint a késedelmi kamatok elengedése — a méltányos és elviselhető részletekbe beosztandó egész tartozásra, tehát az 1905. évet megelőző időből eredő, de a rendezésbe bevont tartozásokra is kiterjeszhető.

Az utólag kivetett, vagy ezután kivetendő adónak az 1905. évre s az 1906. év I. negyedére eső részei ugyanoly elbírálás alá vonandók, mint az ezen időből eredő s már korábban kivetett adók. Ellen-

ben az akár korábban kivetett, akár ezután kivetendő adóknak az 1906. I. negyedévét követő időre eső része a folyó adó fogalma alá esik s minden naptári negyed közepéig pontosan befizetendő, e befizetés elmulasztás^a esetében pedig a kamatok számításánál kivétel alá csak a folyó év II. negyedére járó adó esik, amely július 15-ikéig kamatmentesen fizethető be s be nem fizetés esetén csak július 15-től van késedelmi kamat számításának helye.

Az adókezelési törvény azon elvi rendelkezésének, hogy a befizetések első sorban a hátralékokra könyvelendők, ezen rendelet végrehajtásánál is érvény szerzendő. Ha tehát valaki folyó adóját, illetőleg ezzel felérő összeget fizet is be, ez első sorban a hátralékokra könyvelendő, de a végrehajtási eljárás ellene csak akkor és annyiban foganatosítható, ha és mennyiben a folyó adó esedékesekké vált részleteivel s a korábbi tartozásoknak esedékesekké váló részleteivel felérő összeget sem fizetne. Aki oly összeget fizet, amelyek folyó adójának esedékesekké váló részleteivel felérnek s aki a folyó adóval felérő összegeken kívül 1906. október végeig az 1905. évből és a folyó év I. negyedéről eredő tartozásainak felével felérő összeget s 1907. végeig e tartozásnak másik felével felérő részleteket befizet, — nemkülönben a messzebb menő halasztásban részesülő adózó, aki a folyó adójával felérő részleteken kívül a hátralékok esedékesekké váló részleteit is befizeti, végrehajtást nem szenvedhet.

A befizetések elszámolása alkalmával különös gond fordítandó arra, hogy a kamatok csak annyiban számíttassanak, amennyiben a kamatfizetés alá eső tartozásokkal felérő részlet sem fizetettnek be kellő időben. Ez esetben a kamatok után fennmaradó részlet számolandó el a tőkére.

Kamat számításának csak a következő esetekben van helye:

a) Az 1905. évet megelőző időből eredő hátralékoktól, ezek esedékeségétől számítva egész a befizetés idejéig.

b) Azoknak az adózóknak 1905. évre s az 1906. év I. negyedére eső tartozásai után, akiknek évi adója 200 koronát elér, 1906. július 15-től kezdve.

c) Az 1906. év II. negyedére járó adó után, tekintet nélkül az összeg nagyságára, 1906. július 15-től kezdve.

Önként értetik, hogy oly esetben, midőn a folyó adó kivétel nincs, a folyó részletek fizetése s mulasztás esetén a kamatok számítása a leg-

utóbbi jogerős évi adókiróvás szerint s az 1883. évi XXIV. t.-c. 39. és 41. szakaszaiban megállapított módon eszközendő.

d) Az 1906. III. negyedére s az azontul eső időre járó adók után az 1883. XLIV. t.-c. 41. szakaszában a folyó adókra nézve előírt általános rendelkezéshez képest.

e) Azon az 1905. évből s az 1906. év I. negyedéből eredő adótartozások után, amelyek, habár évi 300 koronán alul adót fizető adózóknak tartozásai is, de 1906. október végeig s illetőleg 1907. végeig be nem fizetettek, valamint azon tartozások után, amelyekre nézve messzebb menő vagy kamatmentes halasztás adatott, ezen határidők lejártának s illetőleg a részletek esedékesé válásának idején tul a befizetésig szintén kamat számítandó.

Különös gondot kívánok fordítani arra, hogy a kényszerbehajtások ott is, ahol a törvényes előfeltételek megvannak, ok nélkül ne alkalmaztassanak s megfelelő kimélettel vitessenek keresztül.

Az adózók viszonyainak állandó figyelemmel kísérése a fizetési képességnek kellő időben való igénybevétele, a közszolgáltatások igazgatását közvetítő közszégi előjárásoknak s a pénzügyi közegeknek egyik főfeladatát képezi.

Ennélfogva különösen a kisebb adózóknál nem a kényszerbehajtásoknak gépies alkalmazására, hanem fizetési képességüknek oly időben való igénybevételére kell a súlyt fektetni, midőn jövedelmeik befolynak.

Ezek ellen tehát a kényszerbehajtást csak a végső szükség esetén kívánom igénybevenni s ekkor is különös gondot kívánok arra fordítani, hogy a végrehajtások az 1883. évi XLIV. t. cikk 58. és 60. szakaszaiban, valamint az 1881. évi LX. t.-c.-nek az adókezelési törvényben felsorolt 51—67. szakaszaiban megállapított mentességek szigorú figyelemmel tartása mellett vezetessenek keresztül s az e részben esetleg előforduló visszaélések megtoroltassanak. Másfelől pedig kikötöm és fentartom magamnak, hogy oly esetekben, midőn a végrehajtás ingatlanokra vezetettik, ez az adótartozás részletes kimutatása mellett mindig előzetesen tudomásomra hozassék.

(Folyt. köv.)

Közbirtokossági ügyek.

Az állami erdőkezelés megszüntetése tárgyában báró Orbán Ottó közbirtokossági elnök és a „Székely-

Udvarhely“ szerkesztősége által megindított mozgalomhoz újabbán a következő közbirtokosságok jelentették be a „Székely-Udvarhely“ szerkesztőségéhez csatlakozásukat: 74 Kálnoki volt kétág katonaság, 75 kálnoki volt urbéres közbirtokossága, 76 községi közbirtokosság Feldoboly, 77 Csikszentmárton község, 78 Bölon, 79 Kisbacon köz- és erdőbirtokossága, 80 Dobolló közbirtokossága, 81 Sepsikőröspatak volt kétág katonaság, 82 Sepsikőröspatak volt urbéres birtokossága, 83 Alsósófalva közbirtokossága, 84 Firtosvárálja unitárius egyházközség, 85 Firtosvárálja közbirtokossága, 86 Uzon volt urbéres erdőcsoport közbirtokossága.

Felhívás a székelyföldi erdőbirtokosokhoz. Székelyföldi erdőbirtokosságaink vezetőségét ismételten felhívjuk és figyelmeztetjük, hogy az állami erdőkezelés megszüntetése tárgyában a „Székely-Udvarhely“ hasábjain kezdeményezett mozgalomhoz csatlakozásukat most immár haladéktalanul lapunk szerkesztőségéhez jelentsek be. Az eddig csatlakozott birtokosságokat pedig felkérjük, hogy az összesség érdekében a kimutatásból hiányzókat figyelmeztessék a sürgős csatlakozásra. A képviselőházhoz küldendő, munkában levő kérvényt csakis azoknak küldhetjük meg, akik csatlakozásukat hozzánk idejében bejelentik.

Társ-szerkesztő és laptulajdonos:

Betegh Pál

Kiadja: Betegh Pál és Társa újságkiadó intézete.

Házeladás. A Bálint-utca 34. számú ház, melyben 2 szoba, egy konyha és pince, valamint nyárikonyha (sütökemencével, fatartó, sertés és tyukól, kocsiszin, egy hétéles csűr, nagy istálló stb. tartozik, szabad kézből azonnal eladó. Ilonka Mihályné Székelyudvarhelyt, Bálint-utca 34.

Jó házból való fiu ki a gymnasium III. vagy IV. osztályát végezte gyakornoknak felvétetik Márk Testvérek fűszer- és fonalkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Mindenféle
bélyegzők

gyári áron és leggyorsabban
szerezhetők be

Betegh Pál és Társa

könyv-, papir-, író- és rajzszerkesztésében Székelyudvarhelyt,
Kossuth-utca. 31. sz.

Keletbélyegzők önnedvezővel; „Mercur“ keletbélyegző forgatható ruggyanta szalaggal; „Hungaria“ keletbélyegző ruggyantából; „Egyetemés önnedvesítő“ könnyű szerkezet, egészen rézből és rezpléhből, alanyozva; „Monitor“ önnedvező, számozó és lapszámozó gépek.

Üzlet átvétel.

Alulírott tisztelettel tudatom a n. é. közönséggel, hogy Sterba Ödön jöhírű fűszerkereskedését vétel útján átvettem és azt ezentul saját nevem alatt folytatom.

Midőn ezt a körülményt a közönség szives tudomására hozom, kijelentem, hogy fő törekvésem lesz a legkényesebb igényeket is úgy a szolid, pontos és előzékeny kiszolgálással, mint kiváló minőségű és olcsó áruimmal kiérdemelni.

Kérem a n. é. közönség elődöm iránt tanusított szives pártfogását részemre is fentartani és én ígérem, hogy azt minden tekintetben ki is fogom érdemelni.

Gyarmathy Ákos
fűszerkereskedő.

Baross, Borszéki és Kászoni vizek!

Üzletáthelyezés!

Van szerencsém a nagyérdemű közönség szives tudomására adni, hogy üzletemet áthelyeztem az alsó piactérre, az ujonnan épült

Frölichné-féle üzlethelyiségbe

hol egyszersmind nagyon szép raktárt rendeztem be mindennemű fűszeráruban, porcellán, üveg, gyermekjáték, diszmuárak, függő, fali és asztali lámpákban.

Amidőn kérem a nagyérdemű közönség szives pártfogását, ígérem, hogy igyekezni fogok minden esetben igen tisztelt vevőimet a legjobban és legolcsóbban kiszolgálni.

Teljes tisztelettel

SZENTPÉTERY GERGELY.

Államilag ólomzárolt lucerna és lóhere magvak. Valamint baltacin-, répa- és fűmagvak. Valódi erfurti konyha-, kerti- és virágmagvak a legjobb minőségben a legolcsóbb áron.

Mindig friss fűszerárak!

„Hermandol“ klozet-papír a legjobb!

HEGEDŰ, VONÓ, KELLÉKEK ÉS HUOK

SZIVAR-, SZIVARKA-,

DOHÁNYTÁRCÁK

ERSZENYEK ÉS PENZTÁRCÁK

MONOGRAMMOK levélpapír és fehérnemű bélyegzéshez,
minden betűvel, 1 db 1 kor. Kaphatók

BETEGH PÁL ÉS TÁRSA

könyv- és papirkereskedésében Székelyudvarhelyt.

Mesés és imakönyvek, zeneművek!

Nyomatott Betegh Pál és Társa könyvnyomtató intézetében Székelyudvarhelyt, 1906.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.